

John Mortonin jäljillä

Auvo Kostiainen

Artikkeli esittelee tekeillä olevaa tutkimushanketta John Mortonista (1724–1777), USA:n itsenäisyysjulistuksen yhdestä allekirjoittajasta (ks. <http://www.johnmortonproject.com/about.asp>). John Morton kohosi 1700-luvun puolivälin jälkeen merkittäväksi paikallispoliitikoksi ja Pennsylvanian siirtokunnan hallinnon yhdeksi johtohahmoksi.

Morton ei välttämättä ollut innokas itsenäisyyden kannattaja, mutta asettui pitkän pohdiskelun jälkeen itsenäisyyden kannalle. Hänellä oli vaikutusvaltainen asema Pennsylvanian siirtokunnan johdossa, ja Morton toimi mm. uuden valtion perustuslakia ja muotoa hahmottelevan mannermaakongressin puheenjohtajana. Lisäksi hänellä oli hoidettavanaan monia merkittäviä paikallishallinnon tehtäviä.

Morton on jäänyt vähemmälle huomiolle aiemmassa historiantutkimuksessa kuin monet muut merkittävät tuon ajan poliittiset johtajat. Se, ettei Morton ole ollut näkyvästi historiankirjoituksen kohteena, johtuu ilmeisesti hänen kuolemastaan vuonna 1777 pian itsenäistymisen jälkeen. Mortonista on kirjoitettu vain muutama lyhyt biografia.

Tässä hankkeessa yritämme antaa luotettavamman kuvan John Mortonista. Erityisen kiinnostavaa on tutkia hänen identiteettiään, joka koostui englantilaisista, ruotsalaisista ja suomalaisista aineksista. Hänen isoisänsä isä oli tullut Suomesta Ruotsin kautta Delawareen siirtokuntaan New Swedeniin vuonna 1654. Mortonin sukujuurten selvittämiseksi on tehty DNA-analyysi, joka viittaa happloryhmään, joka on tavallinen itäsuomalaisten miesten keskuudessa.

Kun englantilaiset ja muut eurooppalaiset, kuten hollantilaiset, alkoivat 1600-luvun alussa perustaa Poh-

jois-Amerikan mantereeseen itärannikolle siirtokuntia, myös tuolloin merkittävä eurooppalainen suurvalta Ruotsi halusi osallistua toimintaan. Niinpä eräiden hollantilaisten kauppiaiden avustuksella Delaware –joen suualueelle perustettiin vuonna 1638 Nya Sverige (New Sweden eli Uusi Ruotsi) -niminen siirtokunta. Tavoitteena oli ajan tavan mukaan päästä osalliseksi uuden mantereeseen rikkauksista ja luoda kaupasuhteita emämaan Ruotsin ja Pohjois-Amerikan välille. Siirtokunnan ruotsalainen vaihe jäi kuitenkin vain runsaan kymmenen vuoden mittaiseksi, sillä ensin hollantilaiset ja sitten englantilaiset ottivat alueen haltuunsa. Hollantilaiset olivat alueella muutenkin aktiivisia, olivathan he perustaneet vuonna 1626 Nieuw Amsterdamin siirtokunnan Manhattanin saarelle, josta sittemmin tuli New York englantilaisten otettua paikan haltuunsa.

Suomi oli tuolloin osa Ruotsin valtakuntaa ja Ruotsin alueelta Delawareen lähtenyt väestö koostui ruotsalaisista ja suomalaisista. Suurin osa lähti uudisasukkaiksi vapaaehtoisesti, mutta osa pakkosiirrettiin. Nykytiedon mukaan suomalaisperäisiä olisi uudisasukkaista ollut runsaasti yli puolet. Sen sijaan virkamiehet ja sotilaat olivat pääasiassa ruotsalaisia. Suomalaiset muuttajat tulivat varsinkin Ruotsin suomalaismetsistä, jonne siirtyi 1500–1600-luvulla yli kymmenen tuhatta lähinnä itäsuomalaista kaatamaan kaskea ja raivaamaan uusia viljelysmaita. Kaikki Delawareen menneet uudisasukkaat eivät tietysti olleet näitä kaskenkaatajia tai heidän jälkeläisiään, vaan esimerkiksi Suomen rannikkoseuduilta oli jonkin verran lähtijöitä.

Pieneksi jääneen siirtokunnan historiaa on melko paljon tutkittu ja se on ollut monenlaisten kiistojen kohteena. Siirtokunnan muutamat sadat ruotsalais- ja suomalaisperäiset asukkaat asettuivat uuteen maahan, jotkut palasivat takaisin Eurooppaan. Siirtokunta kui-

Auvo Kostiainen on Turun yliopiston yleisen historian professori.

tenkin jätti oman jälkensä Yhdysvaltain esihistoriaan ja siksi ansaitsee tulla perusteellisesti tutkituksi.

John Morton –hanke

Suomalaisten historian kannalta mielenkiintoista on, että siirtokuntaan tulleiden jälkeläisistä John Morton (1724–1777) kohosi 1700-luvun puolivälin jälkeen merkittäväksi paikallispoliitikoksi ja Pennsylvanian siirtokunnan hallinnon yhdeksi johtohahmoksi. Morton kuoli suhteellisen nuorena itsenäisyysjulistusta seuraavana vuonna 1777, mutta siihen mennessä hän ehti jo näyttää kyvykkyytensä monissa tehtävissä. Mortonin juuria on pyritty selvittämään, mutta puutteellisen aineiston vuoksi on paljon kiistelty siitä, mikä hänen sukunsa tausta oli. Varsinkin 1900-luvun alkupuoliskolla taitettiin peistä siitä, pitkö häntä pitää suomalaisena vai ruotsalaisena. Kiistely päättyi tasapeliin, ja niin Ruotsi kuin Suomi saivat näkyvän osan Delawaren siirtokunnan 300-vuotisjuhlissa. Kuten amerikansuomalaiset tuohon aikaan itse asian ilmaisivat, nyt ”Suomi oli korotettu Yhdysvaltain perustajakansojen joukkoon”.

John Mortonin vaiheet ovat uudelleen nousseet kiinnostuksen kohteeksi, ja hänelle halutaan antaa ”oikeudenmukainen paikka” Yhdysvaltain historiassa. Kiinnostuksen herättämiseen on vaikuttanut merkittävästi Ms. Marilyn Ware, joka toimi Yhdysvaltain Suomen suurlähettiläänä vuosina 2006–2008. Hän on kotoisin Pennsylvaniasta ja siten kiinnostunut oman osa-

valtionsa ja sen naapurin Delawaren menneisyydestä sekä siellä vaikuttaneista henkilöistä. Marilyn Ware itse ei kuitenkaan ole omalta taustaltaan Delawaren 1600-luvun siirtokunnan jälkeläisiä.

Syksyllä 2008 järjestettiin Philadelphiassa, Pennsylvaniassa John Morton -hankkeen ensimmäinen kokous (ks. kotisivut <http://www.johnmortonproject.com/about.asp>). Paikka oli osuvasti valittu, sillä Mortonin syntymäpaikka oli aivan lähellä Philadelphian kaupunkia ja muinainen Delawaren siirtokunta-alue sijaitti pienen ajomatkan päässä. Lisäksi merkittävät Yhdysvaltain itsenäistymiseen liittyvät kokoukset pidettiin 1700-luvun lopulla juuri tässä kaupungissa, joka lyhyen aikaa oli myös Yhdysvaltain pääkaupunki itsenäisyyden alkuvuosina.

Kesäkuussa 2010 pidettiin seuraava projektikokous Helsingin yliopistossa. Kaksipäiväinen kokous sisälsi useita alustuksia, joilla haluttiin tuoda esiin John Mortonin elämäntyötä ja merkitystä Yhdysvaltain itsenäistymisvaiheessa. Seuraava mahdollisuus perheyttyä John Mortonia koskeviin kysymyksiin on Turussa heinäkuussa 2011, jolloin Siirtolaisuusinstituutin järjestämien ulkosuomalaispäivien yhteydessä tarkastellaan hänen vaihteita ja taustojaan.

Kuka Morton oli ja mitä hän teki?

Morton on jäänyt vähemmälle huomiolle aiemmassa historiantutkimuksessa kuin monet muut merkittävät tuon ajan poliittiset johtajat. Esimerkiksi Thomas Jeffersonista, George Washingtonista ja Benjamin Franklinista on kirjoitettu paljon enemmän. Mortonilla oli kuitenkin vaikutusvaltainen asema Pennsylvanian siirtokunnan johdossa, ja hän toimi mm. uuden valtion perustuslakia ja muotoa hahmottelevan mannermaakongressin puheenjohtajana. Lisäksi hänellä oli monia merkittäviä paikallishallinnon tehtäviä hoidettavanaan. Se, ettei Morton ole ollut näkyvästi historiantutkimuksen kohteena, johtuu ilmeisesti hänen kuolemastaan pian itsenäistymisen jälkeen. Voidaan vain spekuloida, mihin tehtäviin hän mahdollisesti olisi vielä kohonnut.

Hänen ”ratkaiseva äänensä” itsenäisyysjulistuksen päättämisessä on asia, jota varsinkin suomalaisessa kirjoittelussa on usein tuotu esiin. Mitä siinä tilanteessa tapahtui, ei ole lainkaan yksiselitteisen varmaa. Käytännössä jokainen siirtokunta päätti keske-

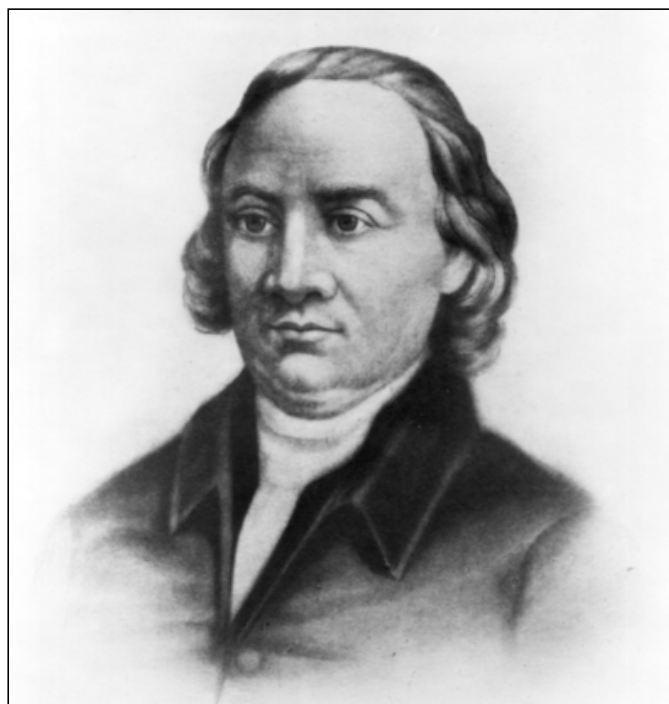
nään kannasta itsenäisyysjulistukseen. Pennsylvania oli sisäisesti erimielinen ja tiedetään, että John Morton ei välttämättä ollut innokas itsenäisyyden kannattaja esimerkiksi peläten niitä seurauksia, joita tulisi emämaan Englannin ja siirtokuntien välille. Nämä ajatukset osoittautuivatkin oikeansuuntaisiksi, sillä itsenäisyysjulistusta seurasi monivuotinen vapaussota emämaata vastaan.

John Morton asettui pitkän pohdiskelun jälkeen itsenäisyyden puolelle. Dramaattisesti on kuvattu esimerkiksi äänestystilaisuutta, jossa Mortonin kerrotaan antaneen viimeisen äänen, joka olisi ratkaissut itsenäisyyden julistamisen. Usein on esitetty, että tämä viimeinen ääni olisi annettu julistuksen allekirjoitustilanteessa. Sen on täytynyt tapahtua kuitenkin Pennsylvanian delegaation sisäisessä äänestyksessä, jonne Morton saapui sairastuoltaan ja antoi siellä ratkaisevan äänensä. Sitä paitsi amerikkalaisen tutkijan Henry Buehnerin mukaan varsinainen siirtokuntien itsenäisyysjulistus päätettiin suljettujen ovien takana, ja sen allekirjoitti aluksi kokouksen puheenjohtaja John Hancock. Tiedot kokoustapahtumista perustuvat lähinnä suullisiin kertomuksiin. Siirtokuntien edustajien nimet saatiin vähitellen seuraavan kuukauden aikana. Niinpä esimerkiksi Salomon Ilmosen romanttisen dramatisoivaa kuvausta John Mortonin osuudesta kokouksessa tulee lukea kriittisesti.

Mortonin elämään liittyy monia tarkennusta vaativia seikkoja. Tärkeä lähtökohta on selvittää, millainen hänen identiteettinsä oli, koska hänellä oli juuret Delawaren siirtokunnassa ja etnisesti vahva suomalainen yhteys. Hänen kasvatusisänsä oli puolestaan englantilainen John Sketchley. John Morton puolestaan avioitui samoin suomalaistaustaisen Anna Justisin kanssa ja he saivat yhteensä yhdeksän lasta. John Morton oli melko tyypillinen aikansa ihminen, jolla mm. oli maatilallaan muutamia orjia.

Yhteys Suomeen, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin

Tähänastisesta keskustelusta lopputuloksena on päätelmä, että Mortonin sukujuuret ovat vahvasti suomalaiset, kun esimerkiksi vuoden 1938 Delawaren siirtokunnan 300-vuotisjuhlien yhteydessä taitettiin ankarasti peistä siitä, oliko John Mortonin tausta suomalainen vai ruotsalainen. Nykypäivän Mortonien esi-isät ja eri sukupolvet Amerikan mantereella tiedetään esimerkik-

John Morton (1724–1777). Kuva: Instituutin arkisto.

si sukututkija Peter Stebbins Craigin tutkimusten perusteella melko tarkasti. Toisaalta englantilais- tai skotlantilastyypinen Morton-nimi oli siirtokunnissa aika yleinen. Esimerkiksi tiedetään, että samaan aikaan John Mortonin kanssa siirtokunnista löytyy ainakin neljä muuta John Mortonia. Philadelphian kaupungissa asui John Morton -niminen kveekari, jonka erottaminen tämän hankkeen John Mortonista on tärkeää.

Sen sijaan ongelmakohtana on ollut selvittää, mistä oli peräisin hänen isoisänsä Märten Mårtensson eli suomalaisittain Martti Marttinen. Luotettavia asiakirjoja, kuten verokirjoja tai kirkonkirjoja, ei 1500–1600-luvulta ole säilynyt riittävän runsaasti, että saataisiin aukoton kuva asioista. Kuten ruotsalainen Maude Wedin totesi Helsingin kokouksessa kesäkuussa 2010, ei ole varmaa onko Martti Marttinen oikea nimimuoto, puhumattakaan siitä, että saataisiin aukottomasti pääteltyä, missä päin Suomea hän on asunut. Wedinin mukaan Ruotsin suomalaismetsien historiatiedoista ei ole vielä selvinnyt, missä kyseinen Mårtensson/Marttinen todella eli.

Viime vuosikymmenen aikana on ideoitu mahdollisuuksia käyttää DNA –tutkimusta sukututkimuksen apuna. Kyseistä perintötekijöiden selvittämistä on käytetty jo monenlaisiin sukuselvityksiin. Yleensä on keskitetty joko mieslinjan perintötekijöiden Y-DNAn

tai naislinjan mtDNAn selvittämiseen. Kyseistä menetelmää käyttäen on havaittu, että sekä mies- että naislinjan geneettinen perimä voidaan jaotella useisiin alaryhmiin, jotka ovat syntyneet mutaatioiden eli geenimuutosten kautta. Suomalaisista miehistä lähes 60 prosenttia kuuluu N –haploryhmään, joka on muotoutunut noin 10 000 vuotta sitten. Siihen kuuluva väestö on tullut Suomen alueelle idästä. Toinen merkittävä suomalaismiesten haploryhmä on R noin 30 prosentin osuudella. Se on vanhempi, ja siihen kuuluvaa väestöä on tullut Skandinaviaan ja edelleen Suomen alueelle Itämeren eteläpuolelta. Yllämainittu N –ryhmä on painottunut Itä-Suomeen, vaikka vuosisatojen kuluessa tapahtuneen muuttoliikkeen seurauksena N –ryhmän miehiä löytyykin kaikkialta Suomesta.

Ajatus John Mortonin geneettisen yhteyden tutkimisesta syntyi jo useita vuosia sitten Yhdysvalloissa asuvan Delawaren Martensonien jälkeläisen William Danner Mortonin ja tämän kirjoittajan välisestä keskustelusta. Perusideana on ollut selvittää Yhdysvalloissa olevien vuonna 1654 siirtokuntaan tulleen Märten Mårtenssonin/Marten Martensonin jälkeläisten Y-DNA tyyppi ja löytää mahdollisia samankaltaisuuksia tämän päivän suomalaisten keskuudesta. Katse on silloin suuntautunut varsinkin suomalaiseen Marttisen sukuun, johon yleensä on viitattu John Mortonin sukulaisyhmänä. Viimeisen vuoden aikana onkin sukuseuran avustuksella etsitty erilaisia Marttisten sukuhaaroja ja valikoidusti tutkittu mieslinjan Y-DNA -arvoja. Tähänastiset tulokset osoittavat, että hyvin ilmeisesti John Mortonin ja siirtokunta-ajan Martensonien juuret johtavat Suomeen, koska testitulosten samankaltaisuus on korkea. Kyse on siis siitä, että Itä-Suomesta 1500–1600-luvuilla tapahtui nk. kaskenkaatajasiirtolaisuutta ensin Ruotsiin. Näiden joukosta lähti pieni osa edelleen Delawaren siirtokuntaan uudisasukkaiksi ja John Mortonin esi-isä kuului näihin muuttajiin. Tätä tutkimusosuutta ei kuitenkaan ole saatu vielä täysin loppuun vietyä, koska on useita selvittämättömiä kysymyksiä, joihin tarvittaisiin perinteisen historiantutkimuksen avulla vahvistusta. Esimerkiksi toistaiseksi ei ole löytynyt tarkkaa osviittaa siitä, missä Ruotsiin aikanaan muuttanut on Suomessa asunut, eikä ehdotonta tietoa ole edes hänen nimestään, kuten yllä mainittiin.

Ruotsiin menneen Martti Marttisen kotipaikka voisi olla professori Veijo Saloheimon keräämien muuttotietojen perusteella Juvan Koikkalan kylä.

Saloheimon listauksessa on kymmenkunta Marttinen-nimistä Ruotsiin mennyttä, joista yksi on Martti Marttinen. Silti muitakin mahdollisuuksia on. Perinteisesti Rautalammin pitäjää on sanottu John Mortonin esi-isien kotipaikaksi. Kuitenkin 1600-luvun alun Rautalampi oli laaja hallintopitäjä, joka käsitti suuren osa Keski-Suomea. Nykyinen Rautalammin kunta sijaitsee tämän muinaisen hallintopitäjän koillisnurkassa. On tietysti mahdollista, että kyseinen nykyajan Rautalampi on Martti Marttisen lähtöpaikka, mutta tähänastiset DNA -tulokset viittaavat pikemminkin Etelä-Savoon, Kangasniemelle tai Juvaan. Asioita hämärtää vielä sekin, etteivät Suomesta tällä hetkellä löytyvät kaikkein lähimmät Yhdysvaltain Mortonien Y-DNA -sukulaiset ole sukunimeltään Marttisita. Heidän sukujuurtensa tarkentaminen ja vuosisatojen takaisten muuttoliikkeiden hahmottaminen on hidas ja vaativa prosessi. Esimerkiksi Haapajärvelle Keski-Pohjanmaalle on ilmeisesti 1500–1600 -luvuilla muuttanut Marttisten sukua, jolla on hyvin läheinen samankaltaisuus Yhdysvaltain Mortonien kanssa.

Selvitystyö jatkuu

Kuten edellä olevasta havaitaan, John Morton -hanke on lähtenyt lupaavasti liikkeelle. Sen yhteydessä on jo saatu aikaan monia mielenkiintoisia tuloksia ja lisää tarkennuksia on luvassa. Tavallaan käytännön työssä on kolme eri aluetta, joissa tutkimus etenee. Yhdysvaltain päässä John Mortonin jälkeläiset ja muut siirtokunta-aikaan polveutuvat asukkaat ovat kiinnostuneita auttamaan hankkeessa. Suomessa näyttää siltä, että täälläkin 1500–1700 -luvun osalta saadaan selkeytettyä käsitystä Mortonien, Mårtenssonien ja Marttisten varhaisista vaiheista ja yhteyksistä. Lisäksi yllä mainittu DNA -tutkimus etenee ja selventää osaltaan yhteyksiä. Kun myös Ruotsin kaskisuomalaisista ja heidän perheistään saadaan tarkennettua tietoa, voidaan jossain vaiheessa koota yhteen kaikki tieto ja ehkä saadaan aikaan moderni, uusimpaan tietoon perustuva John Mortonin kokonainen elämäkertateos tai suvun historian linjaus. Sirpaleisesta tiedosta päätelmien kokoaminen on kuitenkin vaativa tehtävä.

Turussa järjestetään 1.–4. heinäkuuta 2011 ”Suomi Sydämessä / Finland in Our Hearts” -ulkosuomalaisjuhla (ks. <http://www.migrationinstitute.fi/usj/>).

Sen yhteydessä on myös tilaisuus kuulla John Mortonia koskevia luentoja. Lisäksi järjestetään erillinen John Mortonia koskeva työpaja, johon saadaan useita alan spesialisteja esittelemään viimeisimpiä Mortonia ja hänen juuria koskevia tutkimustuloksia.¹

¹ John Mortoniin liittyvistä alustuksista ottakaa yhteyttä prof. Auvo Kostiaiseen: Turun yliopisto, Yleinen historia, Kaivokatu 12, 20014 Turun yliopisto. P. 02-3335235 tai 040-5174313, e-mail: aukosti@utu.fi

Kirjallisuutta:

Craig, Peter Stebbins, Mårten Mårtensson and his Morton Family. Swedish Colonial News, Vol. 1, No. 13 (Spring 1996).

Ilmonen, S., John Morton. Amerikan itsenäisyysjulistuksen suomalainen allekirjoittaja. Hancock, Mich. 1936.

Johnson, Amandus, The Swedish Settlements on the Delaware: Their History and Relations to the Indians, Dutch and English 1638–1664. 1–2. New York: D. Appelton & Company, 1911.

Kostiainen, Auvo, On the Footsteps of the Delaware Finns and John Morton: An Interpretation of the Finnish-American History by Salomon Ilmonen. –Siirtolaisuus–Migration 4/1999.

Ylikojola, Mikko, Delaware-siirtokunnan historian arviointi. Yleisen historian pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto 2008.

<http://www.johnmortonproject.com/about.asp> (käytetty 6.8.2010).

SUMMARY:

Tracing John Morton and his roots

The article recounts the progress of the on-going project on the history of John Morton (1724–1777), the signer of the declaration of the independence of the United States (see homepage: <http://www.johnmortonproject.com/about.asp>). He was an important colonial official and one of the leaders in Pennsylvania. Morton was quite hesitant about the declaration, but finally turned into its favor. He participated in the colonial negotiations and actively partook in a number of conferences for the purpose. Morton died of illness the following year 1777 of the declaration. His role in the process has been quite scantily studied and only a few short biographies compiled. This project aims at constructing a more solid picture of this colonial leader. Especially interesting will be to analyze his identity which included English, Swedish and Finnish elements, while his great grandfather had arrived from Finland via Sweden to the Delaware colony called New Sweden in 1654. When looking at his distant roots, dna –analysis has been used, which show strong similarity with the haplo types common among Eastern Finnish males.

John Morton-tunnustuspalkinto

Siirtolaisuusinstituutin hallitus päätti kokouksessaan 12.5.2010 perustaa John Mortonin nimeä kantavan tunnustuspalkinnon.

Palkinto myönnetään esityksestä muuttoliikkeiden ja monikulttuurisuuden hyväksi tehdystä erittäin ansiokkaasta työstä tai teosta. Palkintoon oikeuttavan teon on liityttävä suomalaiseen tai Suomessa tapahtuneeseen muuttoliikkeeseen. Palkinnon saajasta päättää instituutin hallitus. Palkinnon suuruus on 2000 €.

Palkinto julistetaan avoimeksi instituutin hallituksen kokouksessa 15.10.2010. Seuraa kotisivujamme: www.siirtolaisuusinstituutti.fi ja lisää tietoa asiasta on myös seuraavassa lehdessämme.